Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций.

Калык-шамычын вожьдшо великий СТАЛИНЛАН 60 ий темын

Иосиф Виссарионович Сталин йолташлан социалистический трудын геройжо званийым присвоитлыме нерген

СССР Верховный Совет Президиумын

УКАЗШЕ

Большевистский партийым организоватлыме, Советский государствым создатлыме, СССР-ыште социалистический обществым ыштыме да Советский Союзысо калык-шамыч коклаште дружбым пеҥгыдемдыме пашаште исключительный заслугылан—Иосиф Виссарионович Сталин йолташлан, тудын кудло ий темме кечыштыже, СССР-ын высший наградыжым—**Ленин орденым** вручитлен **социалистический трудын геройжо** званийым присвоитлаш.

СССР Верховный Совет Президиум председатель М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиум секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1939 ий 20 декабрь.

ВКП(б) Марийский Обком деч

ШЕРГЕ ИОСИФ ВИССАРИОНОВИЧ!

Тыланет кудло ий темме кечын ВКП(б) Марийский областной Комитет Тыланет, пӱтынь тӱнясе шемер-шамычын вождьшо да учительжылан, Ленинын бессмертный пашажын великий продолжательжылан, пламенный большевистский саламым колта.

Тый пӱтынь шкендын чапле илышетым человечествын пиалже верч кучедалмашлан беззаветно пуэт. Тый мемнан элым сеҥымаш гыч сеҥымашыш пеҥгыдын да ӱшанлын наҥгает. Тыйын мудрый руководствет дене, шокшын йӧратыме Иосиф Виссарионович, большевик-шамыч партий, советский калык, чыла тушман-шамычым корно гыч ӱштын, коммунистический обществым победоносно ышта.

Тыйын лӱмет дене. Маркс—Энгельс—Ленин—Сталин знамя дене, рыкан да пиалан марий калык, 183 миллионан, шуко национальностян советский калык дене пырля, у, эше утларак кугу сеҥымаш-шамыш кая.

Тыйын лӱмет капиталистический эллысе чыла угнетатлалтше да эксплоатироватлалтше калык-шамычын шӱмыштышт ила. Тудо героический революционно-освободительный кучедалмашын символжо лиеш.

ВКП(б) Марийский Областной Комитет Тыланет, шерге Иосиф Виссарионович, мемнан социалистический родинын благожлан, пӱтынь человечествын благожлан шуко-шуко ий плодотворный пашам желатла.

ВКП(б) Марийский Областной Комитет.

Орден верч, волгыдо илышем верч, Сталинем, тылат тиде мурым мурем

Йӧратыме ачам, родной учителем,
Кече лекмым вашлийын Совет эл ӱмбалнем,
Шӱдӧ ияш шӱман шокшо памаш
Сталин нерген у муро ден йоҥга.
Тый денет мый каваште ӱжарам вашлиям,
Тый денет пырля шинчын чайым йӱам,
Тый денет мый шкемын домбрамым нӧлтем,
Тый денет мый йӧратыме мурым мурем,
Тый денет чоҥешташ мый шӱмемым колтем,
Тый денет пиалан уныкам шыматем.
Йӧраталме ачам, родной учителем,
Тый—шӱм, тый—степьысе поэмын йӱкем,
Тый—калыкын куанже, тый—илыш ӱжара,
Тый—вий дене чап да мыйын мурем.
. . . .
Чыла илышым тый шӱдӧ ий ончык ужат,
Чыла илышым тый шӱдӧ ий ончык колат,
Шӱдӧ ий ончык тый думым наҥгает,
Шӱдӧ ий ончык илышнам виктарет.
Каргыме эртыше гнетым палалше,
Калык коммуныш сеҥен ошкылалше
Шке верный мурыштым муратыс тылатше.
Походышко, битвыш лекташ ямде калык
Тый денет, шӱмбелем, кушкеш пеледалтын.
Калык-шамыч пиалын ача, тыйын верчын
Смелый шӱман республик кынелын,
Восток кече гане кынелеш Казахстан,
Мый Ленинын лӱмым нумалынам знамьыла,
Шӱгар гычын луктын Ленинем калыкнам.
Рвезылыкым тый, Сталинем, ылыжтенат,
Куан ден, пиал ден тый чылам наградитленат.
Пален огыл шыматымашым, шокшымат
Джамбул,
Йӱлен кече дене шудо семын Джамбул.
Тый, солнечный Сталин, тидын нерген паленат
Джамбулын тый мурым Москваште колынат,
Тӱжем меҥге кокла гыч куаным колтенат,
Мурем верч мланем Ленин орденым пуэнат.
Куан дене темын ик вереш мый денем
Шӧртньӧ, шочмо мыйын элем.
Ончем шӱдӧ ияш мый шокшештын шӱмем.
Уныкамын пиалан рвезылыкым ужам.
Джигит гай шевровый ӧртнерыш кӱзат,
Мланде ден гордын, вольнан чоҥештат.
Кырен пытардыме тушман, нушкеш кишкыла,
Гад семын шона чӱҥгалаш калыкнам.
Эрлак коч мемнан дек толеш гын война
Колыдымо, великий, куатан калыкна
Почешет ошкылеш, почешет, Сталинем,
Мыят почешетак каем, йӧратымем,
Бойыш домбра да винтовка, мур ден.
Мый чыла калыкемым почешем наҥгаем
Чын верчын, калыкын святой келшымаш верч,
Мемнан элва верчын, шӧртнянгше степь верч.
Пусть муро йӱлалже, кечем, знамьыла,
Лӱдмашым ок пале мемнан мурына,
Джигит огеш нере тиде муро ден,
Шӱм огеш мале тиде муро ден,
Чыла вере тудо эре тый денет,
Шӱмбел Сталинем, родной учителем!

Казахстанский калык мурызо Джамбулын мурыжо гыч Макс Майн кусарен.

ЭН ПИАЛАН КЕЧЕ

Велико-Половецкий район, Киевский область, колхозница-орденоноска Анна Кошеваян илышыштыже эн пиалан кече 1935 ийын 10 ноябрь ыле. Тунам тудо Сталин йолташ дене вашлийын да мутланен. Тиде партий да правительствын руководительыште-шамычын колхозница - пятисотница-шамычым Кремлыште приниматлымышт годым лийын.

Тиде вашлиймаш нерген Кошевая йолташ теве мом каласкала:

—Мый тунам гектар гыч 613 центнер йошкар ушменым налынам ыле. Тидын нерген Кремлыште лийше приемыштo каласымекем, Сталин йолташ мый деч мыняр ияш улмем йодо. Мый вашмутым пушым: 68 ий.

И. В. Сталин 8 ияшыже годым.

— Кузе те „комсомолка", — шыргыжалын Сталин йолташ,—тыгай урожайым налын улыда?

Мый колхозышто шке звенамын пашаже нерген, ме кузе полагатла, туге пашам ыштымына нерген каласкалышым.

— А шушаш ийыште мыняр пуэда? —Сталин йолташ йодо.

Мый ӱшанен, вашмутым пуышым: шымшӱдӧ.

Тунам Сталин йолташ мый дечем йодо:

— Мо, если ме тыланда наградылан орденым пуэна гын?

Мый куанымем дене шортын колтышым.

—Молан те шортыда?—мыйым Сталин йолташ ласкан лыпландарыш.

Мый калыкын великий вождьышлан шкемын кочо, нелӹ илышемын историйжым, кузе мый помещик дене ик кечыжым шым кумырлан ыштымем, латкок икшывем лиймым, тыжечын лужо шужен колымым каласкалышым. Мыйын икшывем коктыт гына кодын.

Сталин йолташ мый дечем, нунын кушто улмыштым йодо. Мый каласышым: кугурак эргым Воронежыште техникумышто тунемеш. Тунам Сталин йолташ мыйын эргымлан илашыже да тунемашыже чыла условийым ышташ кӱлеш манын, Воронежышке возен колташ кӱштен.

Разве тиде пиалан кечым да тиде мутланымашым мондаш лиеш?!

МУРО

Ой, куэржат, куэржат,
Могай сылнын шочынат.
Куэрлашке кукужат
Мурэжым мураш толыльда.
Ой, ломбержат, ломбержат,
Могай сылнын пеледат.
Ломберлаште шӱшпыквлак
Ай, пеш сылнын муралтат.
Ой, икшыве-шамычшат,
Пеш весела улыда,
Ломберласе шӱшпыкла
Чӱчкен, мурен иледа.
Сылне илышым моктал-тен,
Тунемалын илыза,
Кузе Ленин туныктен,
Кузе Сталин каласа.

Калык муро гыч П. Андреев кельыштарен возен.

Морко район,
„Пайгат-Мур" колхоз.

Вождьын мыланна чапл...

СТАЛИН ЙОЛТАШ СЕМИНАРИ...

(1894-

Иосиф Виссарионович Сталин (Джугашвили) 1894 ийыште Горийский духовный училищым 1 категорий дене тунемын пытарымек, педагогический советын пунчалже почеш Тбилисский духовный семинарийыш переводитлаш рекомендоватлалтеш. 1894 ийысе первый номеран „Духовный Вестник Грузинского экзархата" журналыште Горийский духовный училищын тунемме ийын итогшым пуртымо улмаш. Тушто возымо: „... семинарийыш пураш рекомендоватлена. Первый степень, 1-ше разряд дене:

1) Джугашвили Иосиф..."

1894 ий август тылзын мучаштыже И. В. Джугашвили Тбилисский Духовный семинарийыште конкурсный экзаменым чаплын сдатлымек, первый классыш приниматлалтеш. Горишште улмыжо семынак, тыштат, да мыслитлыше йоча тыште самостоятельно революционный марксизм корныш шогалеш.

I

1870 ий деч вара семинарийыште революционный настроенийан тунемше-шамыч улмым пален налыныт. Садланак икмыняр семинаристым арестоватлат.

1891 ийыште семинарийыш известный революционер, Великий Сталинын соратникше—Ладо Кецховели пурен. Тбилисский семинарий гыч исключительлыме деч вара тудо Киевский духовный семинарийыште тунемын. Тушто революционный пашажым продолжатлен. Ладо Кецховелин вуйлатымыже почеш 1893 ий ноябрьын мучаштыже семинарист-шамычын кугу забастовкышт лийын. Тиде кугыжан правительствым кугун беспокоитлен.

1894 ийыште семинари-

Иосиф Джугашвилим революционный пашажлан Тифлисский духовный семинарий гыч лукмаш.
Художник В. Багратионин сӱретше.

пӱтынь тӱнясе шемерын, ончыклык вождьшо И. В. Сталин учитель да йолташыже-шамыч коклаште кугу авторитет дене пользоватлалтын.

Духовный семинарийыште Великий Сталинын самырык годсо иилаже эрта. Основной наука дене овладеватлыше, марксизмым келгын тунемше даровитый йыште тунемше-шамычым у метод дене преследоватлаш тӱналыт. Разрешений деч посна семинарий гыч каяш огеш лий улмаш. Тугак театрыш, моло вереат коштaш чареныт. Семинарист-шамычлан Гетен, Байронын, Достоевскийын, Толстойын да моло писательшамычын произведенийыштым лудаш разрешитлен огытыл.

II

И. В. Сталин даровитый улмыжлан лийын, Гориысе семынак, семинарийыштат класс гыч классыш первый ученик лийын переводитлалтеш. Тудо тунемше-шамыч коклаште пеш кугу авторитетан лийын. Садланак йолташышт коклаште ончыл верым заниматлен. Семинарийыште гражданский историй дене ончыч туныктышо Н. М. Махатадзе шке мемуарыштыже тыге воза:

„... Воспитанник И. В. Джугашвили классный пашам эре отличнылан возен. Тудын ик сочиненийжым примерный улмыжлан учитель-шамычлан учительски-

И. В. Сталин 14 ияшыже годым (1893 ий).

йыште лудмем шарнем, тунам чот йывыртымына дене ме чыланат кугун аклышна. И. Джугашвилин тыгак возымо сочиненийжым А. П. Альбов учитель кондонлен да мыланна лудын, ме тугакак куанен мутланенна".

Семинарийыште И. В. Сталин шке шинчымашыжым эше келгемдаш да кумдангдаш тыршен тунемын. Тудо Гетен, Байронын, Толстойын, Пушкинын, Тургеневын, Белинскийын, Добролюбовын, Чернышевскийын, Герценын да французский просветитель-шамычын книгаштым лудын.

Семинарийыште первый ийлаште тунеммыже годым, тудо Тургеневын „Отцы и дети" книгажым кугу куанымаш дене лудын да тиде книгалан чапле оценкым пуэн. Тиде жапыштак тудо естествознанийым, химийым, физикым, астрономийым, геологийым, биологийым да моло наука-шамычым умлаш тыршен чот тунемеш. Лапласын, Кювьен, Дарвинын да молынат теорийышт дене знакомитлалтеш да варажым шке йолташыже-шамычым туныктен. Тиде жапыштак тудо философий ден марксизмым тунемеш.

III

Эше Гориштак И. В. Джугашвили литература дене шӱмешталтеш, стих-шамычым воза. 1895—1896 ийлаште тудын возымо стих-шамыч газета ден журналлаште печатлалтыныт. 1895 ийыште „Иверия" газетыште (тудо газетын редакторжо великий грузинский писатель Илья Чавчавадзе улмаш) И. В. Джугашвилин Сосело псевдоним дене первый гана возымо стихотворенийжым печатлыме.

И. Чавчавадзе поэзийым кугун аклен да оценкым пеш ӱшанен пуэден. „Роза расцветает" стихотворенийым газета гыч выдающий педагог Я. Гогебашвилин „Родное слово" Грузинский ылмe учебникыштыже уэш печатлен. Тиде стих кугу популярность дене пользоватлалтын да тудым ятыр поколений изучатлен. (Тиде стихым 90-шо ийын кокымшо пелыж гыч 1917 ий марте лекше учебник-шамычын чыла изданийыштышт пуртымо). Тугак „О луне", „Поэту Рафаилу Эристави" (50 ий темме юбилейжылан) стих-шамыч 1899 ийыште Р. Эриставилан посвящатлыме юбилейный сборникышкыже уэш печатлыме.

1895 ий декабрьыште „Иверия" газетын первый страницыштыже „На этом свете он как призрак" лӱман стихше печатлалтеш.

…ылыжсе — пример.

…ЫШТЕ ТУНЕММЫЖЕ ГОДЫМ

(…9)

стихотворенийым шке-
келге содержанийже
великий русский поэт
онтовын „Пророк“ лӱ-
стихотворенийже дене
шотлаш лиеш. 1896 ий
жым „Квали“ газетыш-
. Джугашвилин „Ста-
Ниника“ стихше пурты-
улмаш. (Нине чыла
-шамычым 1937 ийыште
ан Грузинский литера-
н о - художественный
тоби“ журналышке уэш
леныт).
9 ийыште Келенджер-
„Теория словесности“
штыже И. В. Джугаш-
стихшым свое-
ный стихосложений
ец шот дене ра-
тлыме. Тиде И. В.
ашвилин даровитый
жым да литературный
м сайын палымыжым
ончыкта. Но вашке
философий да полити-
й экономийым туне-
ӱнгалеш.

IV

инарийыш пурымек,
й кеч ынак И. В. Джу-
ли тунемше-шамычын
льный кружокышкы-
рен. Тиде кружокын
е — самообразований
. И. В. Джугашвили
кружокым перестро-
пижеш. Марксизм
ме занятийын програм-
м уэш ончен налме
вопросым шында.
йлаште тудо шкен-
ӱшандарен ойлымы-
от отстаиватла. Тид-
ра кружокын шуко
шт тудын деке уш-
. В. Сталинын вуйла-
семинарист-шамычын
истский кружок па-
олып ыштен гынат,
й кӱрылтде лийын
. Кружокын рукопис-
журналже да шуко
шамыч, нунын кок-
Марксын, Энгельсын,
ын сочиненийышт
ыт.
ийыште И. В. Сталин
ифлисский библиоте-
русский изданий
гал“ книган первый
м муын. Тунам ти-
ига пӱтынь олалан
емпляр гына улмаш.
научный социализм
положникын произ-
йжым рукопись по-
унемашлан чыла то-
ереписатлаш логалын.
к с ы н, Энгельсын,
ын моло произведе-
тымат тудын семы-
шареныт. Сталинын
ыме семинарист-ша-
марксистский кру-
ятыр известный
евик-шамычым вос-
тлен.
нарийысе админи-
й тиде пашам эске-
оген гынат, И. В.
кружок пашам эше
к саемден толын.

Семинарийыште воспитатлалтше-шамычын поведенийышт нерген возымо книгаште И. В. Джугашвили ӱмбак тӱрлӧ донесений-шамычым возымо.

1897 ий мартыште семинарийысе смотритель лекторлан тыге увертарен:

„11 шагатлан Джугашвили деч „Дешевый библиотека“ гыч налме Летурнын „Литературное развитие масс“ книгажым мый шупшын налынам. Книгаште абонементный листок лийын. Тиде книгам Джугашвили черкысе тошкалтышыште лудын. Тиде тунемшын „Дешевый библиотека“ гыч книгам налын лудмыжым кумышо гана замечатлалтеш. Книга-шамычым лекторлан п у м о“. И. В. Сталин ӱмбак тыгай донесений-шамыч пеш шуко лийыныт.

ден агитатор-шамычым выдвигатлен да воспитатлен. Нуно варажым Закавказьесе большевистский организацийын пашаштыже кугу рольым модыныт. Нине ылыч: М. Бочоридзе, З. Чодришвили, П. Монтин, Г. Телия, В. Стуруа да молат.

1898—1899 ийлаште И. В. Сталинын вуйлатымыже почеш тифлисский организацийысе революционный социал-демократический центральный партийный группа образоватлалтеш. Тудо Закавказьесе пашазе движенийым вуйлатышаште комитет рольым модын.

Оппортунистический течений ваштареш пенгыдын кучедалын, И. В. Сталинын вуйлатымыже дене пашазе движений изи кружковый паша гыч кумда агитаций пашашке да самодержавий ден капитализм ваштареш

Тбилисисе Елизаветинский уремын 194 номеран пӧртыштӧ 1898 ийыште железнодорожный мастерскойысо да депо пашазе-шамыч: В. Стуруа, Г. Нинца да Н. Магарадзе иленыт. Нунын комнатыште СТАЛИН йолташ революционный кружокышто шогышо пашазе-шамыч коклаште первый занятийым эртарен.

V

Эше 1896 ий гычак И. В. Сталин Тбилисский кӱртньӧ корно мастерскойысо ончыл пашазе-шамыч дене палыме лиеш. Россий гыч колтымо революционер-шамыч деке лишемеш. 90-шо ий гыч Тбилисский кӱртньӧ корно мастерскойысо ончыл пашазе-шамыч самообразований дене заниматлаш тӱҥалыныт да шкеныштын кокла гыч пашазе кружок-шамычым организовалтымышым ойыраш тӱҥалыныт.

Сталин Тбилисский ончыл пашазе-шамыч коклаште революционный марксистский кружок-шамычым организоватла да руководитла.

И. В. Сталин йолташын вуйлатымыже почеш Тбилиси олан чыла предприятийлаштыже пашазе кружок-шамыч организоватлалтыт.

И. В. Сталин ончыл-пашазе-шамыч кокла гыч ямдылалт шушо пропагандист

кучедалмашке кусна. У типан партийым—ленинский партийым создатлымаште Сталин йолташын кугу организационный, политический да теоретический пашажым кугыжан сатрап-шамыч ужде эртен огытыл.

И. В. Сталинын аваже—Екатерина Георгиевна Джугашвили.

1899 ий 29 майыште И. В. Сталин семинарий гыч лукталтеш.

Е. Стуруан статьяже гыч кӱчыкын.

Сталин йочаже годым.

ТЮРЬМАСЕ РЕВОЛЮЦИОННЫЙ ПАША

Сталин йолташ революционный паша ыштымашым даже тюрьмалаште улмыжо годымат чарнен огыл. Гурийский кресаньык-шамычын выступленийыштышт участвоватлымылан кутаисский тюрьмаште кийыше учитель Варден Чхаидзе каласкала, кузе кутаисский тюрьма Сталин йолташым батумский тюрьма гыч тушко (1903 ийын апрельыште) кусарымек, викак ала-кузе ылыжме гай лийын.

„Сосо (Иосиф) йолташ мыланна кресаньык-шамыч коклаште ыштышашлык мемнан ончыклык пашана нерген каласкала ыле. Тудо гурийский крестьянстве революционностьшылан ӱшанен да Российыште революцийын вашке лийшашыже нерген мемнам пенгыдын ӱшандарен.

Сосо йолташ тюрьмаште заключенный-шамыч коклаште пашам кӱрылтде ыштен шоген. Тудо газета, книга да журнал-шамычым лудмашым эртарен, заключенный-шамыч коклаште беседым ыштен шоген. Тюрьма университет гай лийын.

Тиде жапыште кутаисский тюрьма шкенжын нелэ режимже дене известный ыле. Ме тюрьмаште идалык утла кийышна, а мемнан делана нигузеат ончылтын огыл.

Тюрьмаште тыгай порядкым ужын, Сосо йолташ мыланна ойым лукто: „Айста гурийский йолташ-шамычын делаштым вашке ончаш требытлена. Тыгак заключенный-шамыч дене вежливын обращатлаш, прогулка жапым кужемдаш газета ден журнал-шамычым кӱрылтде кондаш да политический заключенный-шамычым ик помещенийыште ашнаш требытлена“.

Тюрьман начальникше лӱдмыж дене губернатор деке куржын да тудлан тидын нерген чыла каласкален гынат, администраций, конешне, тиде требованийым шукташ тӱҥалын огыл.

Вара 28 июньышто 9 час эрдене Сосо йолташын ончыктымыжо почеш пӱтынь тюрьма ик ен семын тарванен. Заключенный-шамыч камера-шамычым омсаштым кыраш тӱҥалыныт. Пеш

чот лӱшкымаш даже тюрьман пырдыжше шенгек шоктен.

Тюрьмашке генерал-губернатор тольо. Тудо мемнан деч „успокоитлалташ“ требытлыш да мемнан требованийнам шукташ кӧныш.

Чынак, кастене тюрьмашке прокурор тольо да гуриец-шамыч нерген следствий пытыме да Петербург гыч приговорым налме нерген увертарыш.

Мемнан моло требованийшамычнамат шуктышт“.

1908 ийыште Бакушто арестоватлыме Сталин йолташ баиловский тюрьмаште ятыр тылзе шинчен. Большевистский партийын Бакинский комитетын ожнысо членже Сакварелидзе Сталин йолташын тиде жапысе пашаже нерген шарнымашыже ойла:

„Сталин йолташлан да тудын йолташыже-шамычлан организацийын пашажым тюрьма гыч вуйлаташ логалын. Большевистский фракций бакинский организаций дене кыл кучымашым тӧрлатен кертын,

И. В. Сталин йолташ Баку оласе баиловский тюрьмаште. (1908 ий).

тушечын текущий паша нерген точный информацийым наледен шоген да тудлан кангашым да указанийым пуэн шоген... Сталин йолташ тюрьма гыч бакинский организацийын органжым—„Бакинский рабочий“ газета лукмашым вуйлатен шоген. Южгынам газетын пӱтынь редакционный материалже б а и л о в с к и й тюрьмаште ямдылалтын—тиде „Бакинский рабочий“-ын кокымшо номерже лийын“.

Городской Совет депутатыш кандидат, 1-ше №-ан школын учительницаже С. Н. Кугенерова шке классыште тунемше ударник ден отличник-шамыч коклаште.

Фото А. Овечкинын.

ВЕЛИКИЙ СТАЛИНЛАН КУГУ ТАУ!

Ме, шкенан йоча годсо жапнам тунемде эртарен улына. Тунам тугай жап ыле. „Ӱдыр икшывым туныктен молан йӧра",—манеш ыле авам. Тыге мый тунемде кодым.

Ынде мый 42 ийышке каенам, 7 шочшем уло. Мый нуным ончен куанем. Кузе от куане! Вет нуно чыланат тунемыт. Теве кугурак ӱдырем—Валентина, тудо связь пашаенг-шамычым ямдылыме курсышто тунемеш, вашке пашам самостоятельно ышташ тӱҥалеш. Варажым тудын почеш Тамара, ынде тудо 8-ше классыште тунемеш. Аркадий 4-ше классышке шуын, пионер, сайын тунемеш. Геннадий 10 ияш, 2 классыш тунемаш коштеш, тудат октябренок. Юрий, Коля, Лена эше але изи улыт, эн изиже 2 ийышке велэ каен, но тудат куршталеш.

Йочам-шамычлан илашышт да тунемашышт чыла условий уло. Нунын верч ме ачаже дене коктын велэ огына тырше, партий ден правительство да уло калык вождь, великий Сталин тыршат. Ме ынде икшыве ончашлан кокымшо гана 2 тӱжем тенге дене государство деч полышым налын улына. Тиде окса дене чыла кӱлеш вургемым, йолеш чиашышт, тӱрлӧ учебникым монь наледенам. Икшывем-шамыч нимоланат огыт нуждатле, ырен, темше коштыт. Тений Николай Егорович дене колхозышто 430 трудоденьым ыштен налынна, тудо конюхлан шога. Тиде улан илышна дене ме пӱтынек великий Сталинлан обязан улына. Тау великий Сталинлан, улан илыш пумыжлан!

Зинаида Михайловна Казакова,

Чапаев лӱмеш колхоз член, Йошкар-Ола.

МЕ ПИАЛАН УЛЫНА

Ме шуко гана Иосиф Виссарионович Сталинын илышыже да пашаже нерген звеньевой, отрядной сборышто беседым колыштын улына, ятыр кинофильмым ончен улына, газетыште возымым лудынна. Теве тиде кечылаште И. В. Сталинын йоча годсо илышыже да тунеммыже нерген „Пионерская правда" газетыште лудна.

Иосиф Виссарионович кандаш ияш улмыжо годымак первый грузинла, а варажым рушлат лудаш тунемын. Тунеммыже годым чыла пашаштат ончылно лийын, йолташышт-шамычлан тунемашышт кӱрылтде полшен.

И. В. Сталин Владимир Ильич семынак эре отлично отметка дене тунемын, духовный училищым похвальный лист дене пытарен.

А кызыт ме пиалан да весела илышыште илена. Мыланна тунемаш, канаш чыла условий ыштыме.

Ме кызыт чыла предмет денат сайын тунемына, ударник улына. Ончыкыжо отлично гына тунемаш тӱҥалына.

Тау Сталин йолташлан, пиалан илышым пумыжлан!

Баринова Эльвира, Каманина Вера, Володина Инна,
(Йошкар-Ола 6-шо номеран школа),
Маракулина Вероника
(Йошкар-Ола 1 ше номеран школа).

Ленинградский военный округ штабын оперативный сводкыжо

19 декабрьыште боевой действий-шамыч эн утларакшым разведчик-шамычын кычалмаштышт, изи стычка-шамычыште да южо вере артиллерий дене ваш лӱйкалымаште лийыныт.

Ятыр районлаште мемнан авиацийын разведывательный да икмыняр боевой действийже лийын. Лийше воздушный бойлаште мемнан авиаций противникын 12 самолетшым волтен шуэн. Мемнан авиаций гыч ик самолет шке базышкыже пӧртылын огыл.

Балтфлотын корабльжешамыч группа Биорка районышто береговой батарейшамычым успешно бомбардироватлен.

Ваня агитатор

Репин Ваня 6-шо классыште велэ тунемеш гынат, шкенжын „У илем" колхозыштыжо агитационный массовый пашам ыштен шога. Колхозник ден колхозница-шамычлан мӧнгыштышт але правлений пӧртыштӧ местный советлашке сайлыме нерген умылтара, международный увер-шамычым газета гыч лудеш, шкенан эл кӧргысӧ илыш нергенат увер-шамычым каласкала.

Вася Загайнов.

У-Тор'ял район, Оршинский средний школа.

Йошкар-Ола 6 номеран средний школын тличник-шамыч: Великовский Жорж, Чулкова Клара да Гильдина Галя.
Фото С. Чуршуковын.

Запарятский начальный школын (У Тор'ял район) IV-ше классыште отлично тунемше Лежнина Анастасия каныш годым йолташыже-шамычлан местный советыш сайлыме нерген статьям лудеш.

ФОТО Д. Г. ЗВЕРЬЕВЫН.

У ийым сайын вашлийына

Шернур средний школысо пионер-шамыч у ийлан виян ямдылалтыт. Кызыт кажне отрядлан пашам пумо. Шымыше отряд елкым ямдыла. Тиде отрядысе пионер-шамыч „Снежинки" выступленийым ямдылат. Шишкина Тоня, Вершинина Рита, Пестерева Галя шкаланышт костюмым ургыктеныт.

Попова Валя, Шалагина Рая, Новоселова Зоя „Мужичок с ноготок" декламацийым ямдылат. Губарев Гена „Мороз воевода" стихым лудын пуа.

Тиддеч посна визымше номеран пионерский отряд гыч Костромина Зина ден Новикова Тамара „Яблочко" да „Светит месяц" танецым ямдылат.

Кудымшо номеран отрядысе пионер-шамыч национальный танец да муро-шамычым ямдылат. Физкультурный кружокат икмыняр номерым ончыкта.

Каникул жапыште йоча-шамыч веселан да культурно канаш школыш кошташ тӱҥалыт. Школышто шашка, домино, шахмат дене модмаш лиеш. Туныктышо-шамычын, пионер вожатыйын вуйлатымышт почеш ече дене коштмаш, мунчалтымаш, йытын заводыш экскурсий организоватлалтеш.

Кызыт йоча-шамыч средний школа садыште каток ым ямдылат, каникул шумеке веселан канаш, модаш, мунчалташ тӱҥалыт.

Бердникова Е. Н.

Шернур средний школысо старший пионервожатый.

Избиратель-шамычлан вечерым ыштышна

Ме 9-ше классыште тунемше-шамыч пеш дружнын илена. Ик гана избиратель-шамычлан вечерым ышташ решитлышна. Вашке „Родина верч" лӱман марла пьесым муын, репетироваглаш тӱҥална. Южышт почеламут-шамычым декламироватлашлан тунемаш пижыч, музыкальный, мурымаш, куштымаш номер-шамычым ямдылаш тӱҥальыч.

Икмыняр кече гыч ме уже вечер ышташ погынышна. Зал тич пеш шуко колхозник-избиратель шамыч погыненыт ыле. Эн первояк „Родина верч" пьесым модын ончыктышна. Варажым концерт лие: ме мураш, кушташ, музыкальный номер-шамычым исполнятлаш, почеламут-шамычым каласкалаш тӱҥална. Мемнан зритель-шамыч кажне номерлан совым кырышт. Нунылан мемнан спектакльна, концертна пеш чот келшен, нуно тыгай вечерым эше ышташ йодыч. Ме тыгай вечерым эшеат ышташ тӱҥалына.

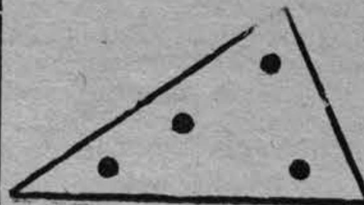
Токмурзин Володя.

Татарский АССР, Красный-Бор район, Буймо средний школа.

Головоломка

Тиде треугольникым ныл ик гай ужашлан пайлыза. Кажне ужашыште ик круг лийже.

Никифоров Павел колтен.
Морко район, Кугу-Кожлаял НСШ.

УТАРЫМЕ ОСТРОВЛАШТЕ

Кронштадт гыч тыге увертарат: Финский заливын восточный ужашыже гыч лекме корным тӱкылен шогышо остров-шамыч ӱмбалне йошкар флаг-шамыч лойгалтыт. Кушто шукерте огыл канонада шергылт шоген, тушто образцовый порядок налаживатлалтеш.

Лӱйымаш дене лудыктен населенийым эвакуироватлыше белофинский жандарм-шамыч деч шылын кодын кертше местный житель-шамыч нунылан у улшо илышыш волнений дене пурат.

... Мутланымаш уже кок час утла жап шуйна. Шонго колызо взволнованный улеш. Тудым пӱтынек йывыртымашан мысль ден чувство авалтен. Кид парняжым кадыртен, тудо возбужденно ойла:

— Мыйым пукшышт... Мый тыгай тамлын кочмым ом шарне. Мый денем пеш шыман мутланышт, пӧртыштӧ нимомат ышт логал. Тыланда чылажланат тау!

Шонго кугыза каяш тарваныш, омса дек шуо, ик минутлан шогале да угыч ойлаш тӱҥале:

— Те, ужамат, йорло калык нерген тыршеда да чылажымат тудлан ыштеда? Вес сер гыч, Котко гыч, мыйын шонго кувам вашкерак тышке кондаш ок лий гын?

Колызым лыпландареныт:

— Тыйын ватедым велэ огыл, но финский калыкын палачше-шамыч деч орланыше-шамычым чылаштымат пӧртылташлан чылажымат ыштыме лиеш.

Отв. редактор— **И. М. МУЗУРОВ.**

Уполн. Марглавлита № А—1128. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.